

**İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ RİSK ALGISININ YEREL GIDA TÜKETİMİ DEĞERİNE ETKİSİ:
TÜRKİYE ÖRNEĞİ (THE EFFECT OF CLIMATE CHANGE RISK PERCEPTION ON THE VALUE
OF LOCAL FOOD CONSUMPTION: THE CASE OF TÜRKİYE)**

Zeynep ASLAN¹ (orcid.org/ 0000-0002-7108-6126)

Yusuf KARAKUŞ^{2*} (orcid.org/ 0000-0002-4878-3134)

Gökhan ONAT³ (orcid.org/ 0000-0001-5072-948X)

¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Yiyecek ve İçecek İşletmeciliği Bölümü, Aydın, Türkiye

²Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Ardeşen Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Rize, Türkiye

³Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Ardeşen Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Rize, Türkiye

Özet

İklim değişikliklerinin etkileri son yıllarda küresel ölçekte artan bir endişe kaynağı haline gelmiştir. Bu durum, insanların çevresel farkındalığını artırarak sürdürülebilir davranışlar sergilemelerine yol açabilmektedir. Bireylerin iklim değişikliğine yönelik algıladıkları riskler neticesinde yerel gıdalara bakış açılarında meydana gelen değişim “Sağlık İnanç Modeli” teorisi çerçevesinde açıklanmıştır. Bu çalışmada, iklim değişikliği risk algısının bireylerin yerel gıda tüketim değeri algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemleri benimsenmiştir. Türkiye geneli yapılan çevrimiçi anket formu sayesinde elde edilen veriler istatistiksel analiz yöntemleri analiz edilerek bulgular elde edilmiştir. Araştırma bulguları, iklim değişikliği risk algısının bireylerin yerel gıdalara yönelik duygusal, sağlık, lezzet/kalite değerlerini olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Yüksek risk algısına sahip bireylerin yerel gıdalara daha fazla değer atfettikleri tespit edilmiştir. Sonuç olarak iklim değişikliği risk algısının, bireylerin yerel gıdalara verdikleri değeri artırarak, sürdürülebilir tüketim davranışlarını teşvik edebileceğini görülmüştür. Bu gerçeklik doğrultusunda teorik ve yönetsel açıdan öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği Risk Algısı, Yerel Gıda Tüketim Değeri, Sağlık İnanç Modeli Teorisi

Abstract

This study aims to examine the relationship between climate change risk perception and individuals' perceptions of local food consumption value. Climate change and its impacts have become a growing concern on a global scale in recent years. This situation may lead people to exhibit sustainable behaviors by increasing their environmental awareness. The change in individuals' perspectives on local foods because of the risks they perceive towards climate change is explained within the framework of the Health Belief Model theory. Quantitative research methods were adopted in the study. The findings were obtained by analyzing the data obtained through an online survey form conducted throughout Turkey using statistical analysis methods. Research findings show that climate change risk perception positively and significantly affects individuals' emotional, health and taste/quality values towards local foods. It was determined that individuals with high-risk perception attributed more value to local foods. As a result, it has been observed that climate change risk perception can increase the value that individuals place on local foods and encourage sustainable consumption behaviors. Theoretical and managerial recommendations are presented in line with this reality.

Keywords: Climate Change Risk Perception, Local Food Consumption Value, Health Belief Model Theory

Giriş

İklim değişikliği konusunun, son yıllarda dünya genelinde giderek artan bir endişe kaynağı haline geldiği dikkat çekmektedir. Küresel ısınma, doğal afetler, su kaynaklarının tükenmesi ve biyolojik çeşitliliğin azalması gibi çeşitli olumsuz etkiler, toplumları bu konuda harekete geçmeye zorlamaktadır. Türkiye de bu etkilere maruz kalan ülkeler arasında yer almakta olup, iklim değişikliğine karşı toplumsal farkındalık ve bilinç düzeyi giderek artmaktadır (Ağırbaş ve Sarıçam, 2023). Bu farkındalığın artışı, bireylerin çevreye duyarlı davranışlar sergilemesine ve sürdürülebilir yaşam pratiklerine yönelmesine katkı sağlayabilmektedir. Başka bir deyişle, toplumlar iklim değişikliğine yönelik risk algıladıklarında davranışları değişebilmektedir (Beckage ve

*Sorumlu yazar: yusuf.karakus@erdogan.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2024.433

diğerleri, 2018). Bu değişimin teorik olarak temellerinin bilinmesi gerek teorik gerekse pratikte birçok katkı sağlayabilecektir. İklim değişikliği risk algısı ile meydana gelebilecek olan davranış değişimlerinin açıklanmasında Sağlık İnanç Modeli (SİM) araştırmacılar için önemli bir çerçeve sunmaktadır. SİM, bireylerin sağlık risklerine karşı algılarını ve bu riskleri azaltmak için harekete geçmelerini açıklayan teorik bir çerçevedir (Carpenter, 2010). Bireylerin çeşitli sağlıkla ilgili davranışlarını anlamak ve tahmin etmek için kullanılmaktadır. Başka bir deyişle bu model araştırmacılara, bireylerin sağlık ile ilgili algıladıkları uyarıların sonucunda oluşan inançların, bu bireylerin davranışlarına nasıl etki ettiğini açıklamada yarar sağlamaktadır.

İklim değişikliği risk algısı, bireylerin iklim değişikliği ile ilişkili potansiyel risklere dair öznel anlayış ve değerlendirmelerini ifade eder (ifade etmektedir) (van der Linden, 2015). Bu algı; kişisel deneyimler, iklim değişikliği hakkında bilgi, sosyo-demografik özellikler, kültürel inançlar ve medya maruziyeti gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Yerel gıda tüketim değeri ise, bireylerin yerel olarak üretilen gıdaları tüketmeye attıkları algılanan değer veya önemi ifade etmektedir (Leow, 2024). Bireylerin yerel gıda tüketimine verdikleri değer, onların sağlık riskleri algıları ve iklim değişikliği konusundaki farkındalıkları ile doğrudan ilişkilidir (Korkala, Hugg ve Jaakkola, 2014).

Bireylerin yerel gıda tüketimine verdikleri değer, onların iklim değişikliği konusundaki farkındalıkları ve risk algıları ile doğrudan ilişkili olması bu çalışmanın varsayımını oluşturmaktadır. Ancak, literatürde iklim değişikliği risk algısı ile yerel gıda tüketim değeri arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Bu eksiklik, konunun teorik bilgiye katkısını artıran önemli bir boşluk olarak değerlendirilmektedir. Araştırmanın önemi hem teorik hem de pratik açılarından bu boşluğu doldurmaya yönelik olmasıdır. Ayrıca, Sağlık İnanç Modeli (SİM) çerçevesinde iklim değişikliği risk algısının yerel gıda tüketimi üzerindeki etkilerini analiz ederek modelin yeni bir bağlamda uygulanabilirliği test edilmiştir. Bu araştırmanın temel amacı, iklim değişikliği risk algısının bireylerin yerel gıda tüketim değerine olan etkisini incelemektir. Araştırma, bireylerin iklim değişikliği risk algılarının yerel gıdaların tüketim değeri üzerinde nasıl bir etki yarattığını analiz etmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, iklim değişikliği risk algısının yerel gıda tüketim değerine nasıl bir etki yaptığı analiz edilecektir. Araştırmanın bulguları, iklim değişikliği ile mücadelede yerel gıda tüketiminin önemini vurgulayan stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Literatür incelendiğinde iklim değişikliği risk algısı ve yerel gıda tüketim değeri ilişkisine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda bilimsel bilginin teorik olarak genişlemesine sağlayacağı katkı açısından önemli bir çalışmadır. Bu çalışmada aynı zamanda, SİM çerçevesinde, iklim değişikliği risk algısının yerel gıda tüketimi üzerindeki etkileri analiz edilecektir. Bu, SİM'in yeni bir bağlamda uygulanması açısından önemli bir katkı olup modelin geçerliliğini ve uygulanabilirliğini genişletecektir. Bu teorik katkı, gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturabilecek ve farklı sağlık davranışlarının anlaşılmasına yönelik yeni bakış açıları sunabilecektir.

Teorik Çerçeve ve Literatür Taraması

Sağlık İnanç Modeli (SİM) teorisi, bireylerin sağlık riskleri hakkındaki inançlarını ve bu riskleri azaltmak için harekete geçmenin algılanan yararlarını göz önünde bulundurarak sağlık davranışlarını açıklayan ve tahmin eden teorik bir çerçevedir. Model, algılanan duyarlılık (bir sağlık durumundan etkilenme olasılığına ilişkin inanç), algılanan ciddiyet (sağlık durumunun ciddiyetine ilişkin inanç), algılanan faydalar (önerilen bir eylemin tehdidi azaltacağına ilişkin inanç), algılanan engeller (önerilen eylemi gerçekleştirilmesinin önündeki engellere ilişkin inanç), eyleme yönelik ipuçları (eyleme geçmeyi teşvik eden faktörler) ve öz yeterlilik (kişinin eyleme geçme becerisine olan güveni) dahil olmak üzere çeşitli temel bileşenlerden oluşmaktadır (Yastica ve diğerleri, 2020; Yuen ve diğerleri, 2022). SİM, bireylerin COVID-19'un önlenmesine ilişkin kararlarının anlaşılması (Yastica ve diğerleri, 2020), intihara meyilli bireylerin tedaviye uyumu (Gipson ve King, 2012), diyabet rejimine uyum (Becker ve Janz, 1985) ve hastaların diyabetik rejimlere uyumu (Rosenstock, 1985) dahil olmak üzere çeşitli bağlamlarda yaygın olarak uygulanmıştır. Model ayrıca kardiyovasküler riskin azaltılması (Fleury, 1992), tüberküloz tedavisine uyum (Fan ve diğerleri, 2018) gibi sağlıkla ilgili farklı senaryolardaki davranış değişikliğini açıklamak için de kullanılmıştır. Model ayrıca sağlıkla ilgili davranışların değiştirilmesinde algılanan öz yeterlilik ve kontrol gibi sosyal bilişsel yapılarla da ilişkilendirilmiştir (Schwarzer, 2001). Ayrıca literatürde meyve ve sebzelerin tüketimi, şekerli içeceklerin tüketimi, süt-süt ürünlerinin tüketimi, tam tahıl tüketimi ve düşük yağlı diyetler gibi konuların açıklanmasında SİM kullanıldığı görülmüştür (Esteves ve Fernandes, 2016; Schwingshackl ve diğerleri, 2018, 2019; Tavassoli ve diğerleri, 2017). Buradan da anlaşılacağı üzere SİM yerel gıda ürünleri gibi yiyecek-içecek konularını açıklamada genellikle kullanıldığı bilinmektedir. Bireylerin yerel gıda tüketim değeri algıları düşünüldüğünde, iklim değişikliğine yönelik risk algılamış olmalarının bir etkisi olması bu çalışmanın araştırma varsayımıdır. Bu etkinin açıklanmasında kullanılacak teorilerden birisi de SİM teorisi olarak ortaya çıkmaktadır. İklim

değişikliği risk algısı yüksek olan bireyler, çevresel değişikliklere karşı kendilerini daha duyarlı hissedebilmektedir. Teorinin algılanan duyarlılık bileşeni kapsamında, yerel gıda tüketimine yönelik daha olumlu bir tutum geliştirmelerine neden olabilmektedir. Yerel gıdaların tüketimi, iklim değişikliğinin etkilerini azaltmak için bir strateji olarak görülebilmektedir. Çünkü yerel gıda tüketen bireyler, bu tüketim davranışlarının çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağladığına yönelik algıları oluşabilmektedir. Politika yapımcıların, toplumun bu algılarını bilmesi strateji gelişme ve planlamalarda etkin rol oynayabilecektir

Bir diğer taraftan iklim değişikliğinin ciddi etkilerini algılayan bireyler, bu etkilerle başa çıkmak için daha proaktif davranışlar sergileme yolunu seçebilirler. Bu davranış ise SİM teorisinin şiddet algısı bileşenine denk düşmektedir. Bireyler; yerel gıda tüketimini, karbon ayak izini azaltmanın ve çevreyi korumanın bir yolu olarak görebilmektedir. Bu nedenle, iklim değişikliği risk algısı yüksek olan bireyler, yerel gıda tüketiminin önemini daha fazla kavrayabilir ve bu değeri daha yüksek olarak algılayabilirler. SİM teorisinin algılanan faydalar bileşeni kapsamında bakıldığında, iklim değişikliği risk algısı yüksek olan bireyler, yerel gıdaların tüketiminin sağladığı çevresel faydaları daha fazla takdir edebilmektedir. Yerel gıdaların tüketimi, sera gazı emisyonlarını azaltır, yerel ekonomileri destekler ve daha taze ve besleyici gıdaların tüketilmesini sağlar. Bu faydalar, iklim değişikliği risk algısı yüksek olan bireylerin yerel gıda tüketim değerini artırabilir. Diğer taraftan engel algılama bileşeni çerçevesinde iklim değişikliği risk algısı yüksek olan bireyler, yerel gıdaların tüketimine yönelik algılanan engelleri daha kolay aşabilirler. Örneğin, maliyet veya erişilebilirlik gibi engeller, çevresel faydaların önemi karşısında daha az önemli görülebilir. Bu bireyler, yerel gıdaların tüketiminde karşılaşılan engelleri aşmak için daha motive olabilirler.

SİM teorisinin öz yeterlilik bileşeni dikkate alındığında ise iklim değişikliği risk algısı yüksek olan bireyler, yerel gıdaların tüketimi konusunda kendilerini daha yeterli hissedebilirler. Bu bireyler, yerel gıdaların tüketiminin iklim değişikliği ile mücadelede etkili bir yöntem olduğuna inanarak, bu davranışı benimsemekte daha istekli olabilirler. Kendilerine olan bu güven, yerel gıda tüketim değerini artırabilir. Son olarak eyleme yönelik ipuçları bileşeni çerçevesinde iklim değişikliği risk algısı yüksek olan bireyler; çevresel sürdürülebilirlik konusundaki bilinçlenme kampanyaları, medya haberleri veya toplumsal etkinlikler gibi tetikleyici faktörlerden daha fazla etkilenebilirler. Bu bireyler, yerel gıdaların tüketiminin iklim değişikliği ile mücadelede önemli bir adım olduğunu vurgulayan mesajlara daha duyarlı olabilirler.

İklim Değişikliği Risk Algısı

İklim değişikliği risk algısı, bireylerin iklim değişikliği ile ilişkili potansiyel risklere dair öznel anlayış ve değerlendirmelerini ifade etmektedir. İnsanların iklimle ilgili tehlikelerin olasılığını ve şiddetini ve iklim değişikliğinin çevre, ekonomi, sağlık ve toplum dahil olmak üzere yaşamın çeşitli yönleri üzerindeki etkilerini nasıl algıladıklarını içermektedir. İklim değişikliği risk algısı; kişisel deneyimler, iklim değişikliği hakkında bilgi, sosyo-demografik özellikler, kültürel inançlar ve medyaya maruz kalma gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir (Boon, 2014; Schneiderbauer ve diğerleri, 2021; van der Linden, 2015)

Araştırmalar, iklim değişikliği risk algısının farklı bölgeler ve nüfuslar arasında değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Örneğin, çiftçilerin iklim değişikliği algıları, tarımda iklim kaynaklı riskleri nasıl yorumladıklarını ve bunlara nasıl tepki verdiklerini önemli ölçüde etkilemektedir (Ansari, 2018; Eitzinger, Binder ve Meyer, 2018). Ayrıca, bireylerin iklim değişikliğine ilişkin risk algıları, siyasi yönelim, iklim değişikliği konularına aşinalık ve adalet düşünceleri gibi faktörlerden etkilenebilmektedir (You ve Ju, 2020).

İklim değişikliği risk algısı ve sağlık riski, bireylerin iklim değişikliğinin potansiyel sağlık etkilerini anlamalarını etkileyen birbiriyle bağlantılı kavramlardır. Araştırmalar, bireylerin iklim değişikliği risklerine ilişkin algılarının, iklim değişikliğiyle ilişkili sağlık risklerine ilişkin algılarını etkileyebileceğini göstermiştir (Konstantinou ve diğerleri, 2022). Halkın iklim değişikliğinin yarattığı sağlık risklerine ilişkin algısını anlamak, risk iletişim stratejilerini bilgilendirmek ve uyumlu davranışları teşvik etmek için çok önemlidir (Cameron ve diğerleri, 2021). Dahası, savunmasız toplumlar sağlıklarını iklim değişikliği nedeniyle risk altında olarak algılama eğilimindedir (Akerlof ve diğerleri, 2015). Eğitim, yaş, hastalık ve ölümlerde algılanan artış ve gıda güvenliği ve gelirlerdeki azalma gibi faktörler, gıda kıtlığı kaynaklı iklim riski algısının belirleyicileri olarak tanımlanmış olup bunlar sağlık riski algılarını da etkileyebilmektedir (Ndamani ve Watanabe, 2017). Çalışmalar ayrıca, COVID-19 salgınına ilişkin daha yüksek algılanan riskin iklim değişikliğine ilişkin daha fazla endişe ile ilişkili olduğunu göstererek, sağlık riski algıları ile iklim değişikliği risk algıları arasında potansiyel bir bağlantı olduğunu ortaya koymuştur (Gong ve Sun, 2020).

Kamuoyunun iklim değişikliği risklerine ilişkin algılarını anlamak, politika kararlarını bilgilendirmek ve iklim değişikliğinin potansiyel etkilerini ele almak için etkili risk iletişim stratejileri geliştirmek için çok önemlidir

(Elshirbiny, 2018). Ayrıca iklim değişikliği risk algısı, uyum önlemleri ve azaltım çabaları da dahil olmak üzere, bireylerin iklim değişikliğine yönelik tepkilerini ve eylemlerini şekillendirmede kilit bir rol oynayabilmektedir (Steynor, Pasquini ve Thatcher, 2021; Villacis, Alwang ve Barrera, 2021). Bu nedenle SİM teorisi çerçevesinde iklim değişikliği risk algısının araştırılmaya değer bir konu olduğu bilinmektedir.

Yerel Gıda Tüketim Değeri

Yerel gıda tüketim değeri, bireylerin yerel olarak üretilen gıdaları tüketmeye atfettikleri algılanan değer veya önemi ifade etmektedir (Choe ve Kim, 2019). Bu değer; kalite/tat değeri, sağlık değeri ve duygusal değer gibi çeşitli boyutları kapsamaktadır. Turistin Yerel Gıda Tüketim Değeri ölçeği gibi çok boyutlu bir ölçeğin geliştirilmesi ve onaylanması, bireylerin yerel gıda tüketiminin değerine ilişkin algılarının farklı yönlerinin değerlendirilmesine ve anlaşılmasına yardımcı olabilmektedir (Choe ve Kim, 2018; Mount, 2012; Rousta ve Jamshidi, 2020). Bu ölçek; turistlerin yerel gıda tüketimine ilişkin tutumları, motivasyonları ve davranışları hakkında içgörü sağlayarak gıda turizmi deneyimlerinin ve destinasyon çekiciliğinin geliştirilmesine katkıda bulunabilmektedir. Yerel gıda tüketimi değer algısı ile sağlık riskleri algısı arasındaki ilişkiyi anlamak için, bireylerin yerel gıda tüketiminin değerini nasıl algıladıklarını ve bu algının sağlıkla ilgili kararlarını nasıl etkileyebileceğini göz önünde bulundurmak önem taşımaktadır. SİM teorisi bu algıları açıklamada önemli bir teori olarak ortaya çıkmaktadır.

Ademoğlu ve Şahan (2023) ve Leow (Leow, 2024); yerel gıda tadı ve kalitesinden duyulan yüksek memnuniyetin, turistlerin yerel gıda tüketim değeri algısını geliştirdiğini ve bunun da gıda destinasyonu imajını olumlu yönde etkileyebileceğini belirtmektedir (Onat, 2023). Bu durum, yerel gıda kalitesi ve tadına ilişkin olumlu algıların, bireyleri daha fazla yerel gıda tüketmeleri yönünde etkileyebileceğini ve potansiyel olarak sağlık sonuçlarını da etkileyebileceğini göstermektedir. Dedeoğlu ve diğerleri (2022), COVID-19 ile ilgili risk algısının yerel gıda tüketim motivasyonu ile destinasyon ziyaret niyeti arasındaki ilişki üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma, turistlerin risk algılarının yerel gıda tüketimine yönelik motivasyon faktörleri üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum sadece pandemiyle ilgili olanlar gibi değil, genel anlamda algılanan sağlık risklerinin de bireylerin yerel gıda tüketme ve gıda destinasyonlarını ziyaret etme niyetlerini etkileyebileceğini göstermektedir (Duman ve Saçlı, 2023; Kodal, 2024). Edwards-Jones (2010) ise yerel gıdaların yerel olmayan gıdalara kıyasla tüketilmesinin çevreye veya insan sağlığına genelleştirilebilir yararlarını tanımlamayan bir inceleme sunmaktadır. Bu referans doğrudan sağlık risklerini ele almamakla birlikte, yerel gıdaların tüketilmesinin çevre ve sağlık açısından faydalarının değişkenlik gösterebileceğini ve evrensel olarak uygulanabilir olmadığını öne sürmektedir.

İklim değişikliği risk algısı, bireylerin sağlık bağlamında yerel gıda tüketimine verdikleri değeri etkileyebilmektedir. Bireyler çevresel bozulma, aşırı hava olayları ve gıda güvenliği ve güvencesi üzerindeki potansiyel etkiler gibi iklim değişikliğiyle ilişkili daha yüksek riskler algıladıklarında, sağlıkla ilgili nedenlerle yerel kaynaklı gıdaları tüketmeye öncelik verebilmektedirler. Yerel gıda tüketimine yapılan bu vurgu, sürdürülebilir tarım uygulamalarını destekleme, gıda nakliyesiyle bağlantılı karbon emisyonlarını azaltma ve değişen çevre koşullarında gıda güvenliğini sağlama arzusunun kaynağın azaltılmasıdır (Coelho, Coelho ve Egerer, 2018). Choe ve Kim (2019) tarafından Turistlerin Yerel Gıda Tüketim Değeri ölçeğinin geliştirilmesi ve doğrulanması üzerine yapılan araştırma, bireylerin sağlıkla ilişkili olarak yerel gıda tüketiminin değerini nasıl algıladıklarına dair yaklaşımlar sunmaktadır. Bu yaklaşımın anlaşılması, iklim değişikliği risk algısının bireylerin yerel gıda tüketimine yönelik tutum ve davranışlarını, özellikle de sağlıkla ilgili konuları nasıl şekillendirdiğine ışık tutabilir. Dolayısıyla, bireylerin iklim değişikliği risklerine ilişkin algısı, yerel gıda tüketiminin sağlık açısından algılanan yararlarını artırabilmekte ve kişisel sağlık ve refahı artırmak için yerel gıda tüketimine daha fazla odaklanılmasına yol açabilmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma Modeli ve Hipotezleri

İklim değişikliği risk algısı, yerel gıda tüketiminin değeri ve sağlıkla ilgili konular arasındaki etkileşimin farkına varılması, paydaşların sürdürülebilir gıda tercihlerini savunmalarına, yerel gıda sistemlerini desteklemelerine ve hem iklim değişikliği zorluklarını hem de sağlıkla ilgili endişeleri etkili bir şekilde ele alınmasına olanak tanımaktadır.

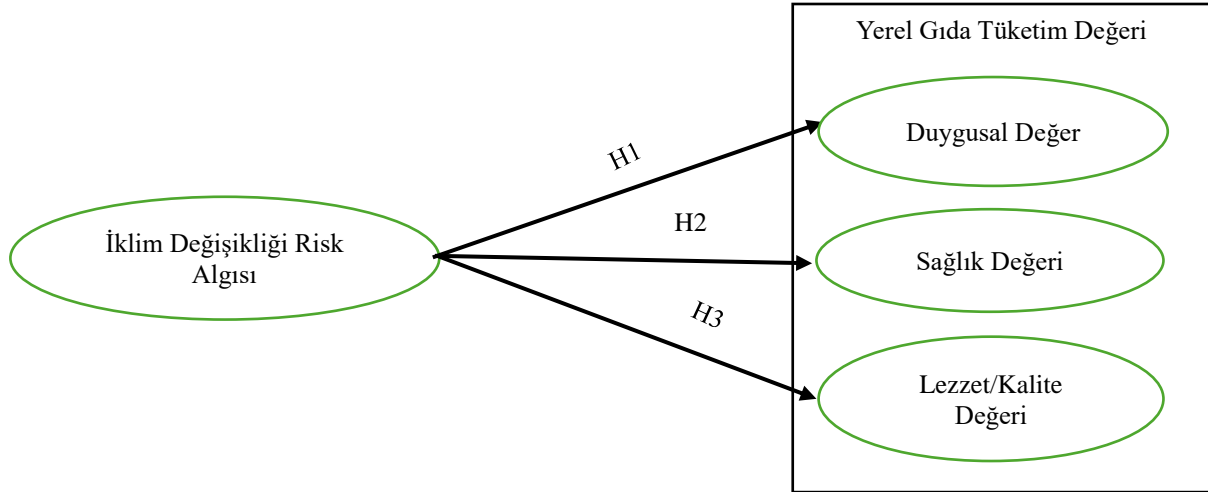
Bu bilgiler ışığında araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H1: İklim değişikliği risk algısının duygusal değer üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

H2: İklim değişikliği risk algısının sağlık değeri üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

H3: İklim değişikliği risk algısının lezzet/kalite değeri üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Örnekleme ve Veri Toplama

Bu araştırmada verilerin toplanabilmesi için gerekli olan etik kurul izin belgesi Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu tarafından 17/07/2024 tarihinde 2024/277 protokol numarasıyla verilmiştir. Etik kurul onayının alınmasının ardından 20-30 Temmuz 2024 tarihleri arasında veriler toplanmıştır. Verilerin toplanmasında, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan kolayda örnekleme yöntemi seçilmiştir. Bu örnekleme yönteminde evren çok büyük olduğunda tüm evrene ulaşmak zor ve maliyetli olduğundan daha küçük alt gruplar seçilmektedir. Bu alt grup seçilirken araştırmacı en kolay veri toplayacağı ve en kolay ulaşabildiği bireylerden veri toplamayı amaçlamaktadır (Kurtuluş, 2010: 63). Araştırmacılar Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinden veri toplayacak şekilde en kolay ulaşılabilir bireylerden veri toplamayı amaçlamıştır. Bu bağlamda tüm coğrafi bölgelerden veri toplanıp toplanmadığını belirlemek için katılımcılara yaşadıkları şehir sorulmuştur. Araştırmada Türkiye anakütle olarak belirlenmiştir. TÜİK (2024) verilerine göre 2023 Aralık ayı itibariyle Türkiye nüfusu 85 milyon 372 bin 377'dir. Bu bağlamda Karagöz (2016: 288) 10 milyon ve üzeri anakütlerde örneklem büyüklüğü olarak 384 sayısının yeterli olduğunu belirtmektedir. Öte yandan Ural ve Kılıç (2005) ise 100 bin ve üzeri anakütlerde 384 kişinin yeterli olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda mevcut araştırmada 408 bireyden veri toplanmıştır. Verilerin toplanmasında online anketten yararlanılmıştır. Google formlar yardımıyla oluşturulan online anket, yaşadığı şehir haricinde diğer ifadelerin işaretlenmeden diğer soruya geçilmeyecek şekilde ayarlanmıştır. Bu nedenle yaşadığı şehir haricinde tüm ifadelerde boş bırakılmış ankete rastlanılmamıştır. Toplanan veri anakütleyi temsil etme gücü olduğu için analizlere 408 veri ile geçilmeye karar verilmiştir.

Mevcut araştırmada toplanan veriler SPSS ve AMOS 24 programları kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada toplanan verilerin öncelikle kayıp değer tespitinin yapılması gerekmektedir. Online anket kullanılırken demografik sorular hariç diğer ifadeler doldurulmadan bir sonraki ifadeye geçilmeyecek şekilde ayarlanmıştır. Bu nedenle hiçbir ankette kayıp değere rastlanılmamıştır. Daha sonra ise toplanan verinin basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak normallik varsayımı kontrol edilmiştir. Mevcut araştırmanın basıklık ve çarpıklık değerleri Curran, West, & Finch (1996) çalışmalarında belirtilen değer aralığında yer aldığı için normallik varsayımını da sağladığı söylenebilir. Bu nedenle anketlerin Mahalonobis uzaklıklarına bakmaya gerek görülmemiştir. Daha sonra ise ölçek güvenilirliği ve geçerliliği için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ve ölçeklerin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayılarına bakılmıştır. AMOS ile yol analizine geçmeden önce ise değişkenlerin birbiri arasındaki ilişkiye bakmak için korelasyon analizi yapılmıştır. Değişkenlerin tamamı 0.01 düzeyinde çift yönlü anlamlı bir ilişki gösterdiği için AMOS ile yol analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışma için oluşturulan Hipotezleri belirten yollar çizilerek AMOS 24 programı ile analizler tamamlanmıştır.

Araştırma Sahası, Araştırmanın Değişkenleri ve Ölçümü

Araştırmada veri toplanmasında ve işlenmesinde nicel araştırma yöntemleri benimsenmiştir. Bu bağlamda araştırma değişkenlerinin ölçümünde kullanılmak üzere bir anket formu oluşturulmuştur. Oluşturulan anket

formu ile Türkiye’de yaşayan bireylerden veri toplanmıştır. Türkiye, yedi farklı coğrafi bölgesiyle ve iklimsel yapısıyla dünyada dikkat çeken bir ülke konumundadır. Yedi farklı coğrafi bölgesinin (Akdeniz, Karadeniz, İç Anadolu, Marmara, Ege, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu) her biri farklı bir iklimi yansıtmaktadır. (Dudu ve Çakmak, 2018). Ayrıca Türkiye coğrafi konumu sayesinde, zengin doğal kaynaklara ve biyolojik çeşitliliğe sahiptir. Bu çeşitlilik, ülkenin tarımsal üretim kapasitesini ve yerel gıda çeşitliliğine de katkıda bulunmaktadır. Türkiye, mutfak kültürü açısından dünyanın en zengin ülkelerinden biridir (Seçim, 2015). Bu zenginliği oluşturan konulardan birisi de çok farklı etnik yapıyı bünyesinde barındırmasıdır. Türkiye, farklı etnik grupların, dinlerin ve kültürlerin bir arada yaşandığı zengin bir kültürel yapıya sahiptir. Bu çeşitlilik, yerel gıda üretim ve tüketim alışkanlıklarına da yansımaktadır. Bu nedenle her coğrafi bölgenin kendine özgü yemek kültürü, tarımsal ürünleri ve yemekleri bulunmaktadır. Örneğin, Ege Bölgesi zeytinyağlı yemekleriyle, Karadeniz Bölgesi mısır ekmeği ve hamsisiyle, Güneydoğu Anadolu Bölgesi baharatlı yemekleri ve kebablarıyla, Doğu Anadolu Bölgesi etli yemekleri ve çorbalarıyla, Marmara Bölgesi ciğeri ve köftesiyle ünlüdür (Dinçer, Yıldırım ve Dil, 2024). Türk mutfak kültürü en eski mutfaklardan biridir ve Orta Asya’dan gelen Selçuklu, Fars ve Mevlevi mutfaklarından etkilenen dünyanın en zengin mutfaklarından birine sahiptir (Batu, 2018). Örneğin Güney Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan Gaziantep, Arap Mutfağından etkilenerek baharatları ve kebab kültürünü Türk mutfağına kazandırmıştır. Baharatların Gaziantep’te kullanılmasıyla günümüzde 400’ün üzerinde yemek çeşitliliğine sahip bir mutfaktan söz etmek mümkündür (Türkiye Kültür Portalı, 2024). Bu yemekler arasında; ızgaralar, çeşitli çorbalar, kavurmalar, soteler, sebze yemekleri ve tatlılar yer almaktadır. Görüldüğü üzere Türkiye’nin sahip olduğu yedi coğrafi bölgenin tamamı iklim, bitki örtüsü, kültürel etkileşim ve dini yapısından dolayı çok çeşitli bir mutfak yapısına sahiptir. Bu bölgelerin her birinde farklı bir yerel ürün üretilip tüketilmektedir. Türkiye’de üretilen gıda ürünleri dünyanın bir çok ülkesine ihraç edilmektedir (Gubbuk, Polat ve Pekmezci, 2004). Bu ülkeler arasında ilk sırada Almanya, Birleşik Krallık, İsviçre, Hollanda, ABD, Fransa ve İtalya’yı saymak mümkündür. Bu ülkelere ihraç edilen ürünlerin başında genellikle Türkiye’de üretilen organik ürünler yer almaktadır. Hatta Türkiye’de üretilen organik gıdaların yaklaşık %85’i AB ülkelerine ihraç edilmektedir (Demiryürek, Stopes ve Güzel, 2008). Bu noktada bu ürünlerin üretimi Türkiye için önemli olduğu gibi dünyanın birçok ülkesini de etkilemektedir. Herhangi bir gıda krizinde Türkiye’nin gıda ihraç ettiği ülkelerin bu değişimden etkileneceği düşünülmektedir. Bu nedenle çok çeşitli mutfak kültürüne ve gıda çeşitliliğine sahip olan Türkiye araştırma evreni olarak belirlenmiştir.

Araştırmada bağımsız değişken olarak ele alınan iklim değişikliği risk algısı değişkeninin ölçümünde Zobeidi, Yazdanpanah, & Bakhshi, (2020) tarafından geliştirilen ve uygulanan 5 ifadeli ölçek kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan yerel gıda tüketim değerinin ölçümünde ise Choe & Kim (2019) tarafından geliştirilen ve kullanılan ölçek tercih edilmiştir. Söz konusu araştırmada; duygusal değer, sağlık değeri ve lezzet/kalite değeri boyutları yer almaktadır. Mevcut araştırmada da yerel gıda tüketim değeri; duygusal değer (6 ifade), sağlık değeri (4 ifade) ve lezzet/kalite değeri (5 ifade) olmak üzere üç boyut ve 15 ifadeden oluşmaktadır. İfadelerin ölçümünde 5’li likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Ölçek; 1 kesinlikle katılmıyorum, 2 katılmıyorum, 3 kararsızım, 4 katılıyorum ve 5 kesinlikle katılıyorum şeklindedir.

Bulgular

Araştırmada Kullanılan Ölçklere İlişkin Normallik Dağılımı

Çok değişkenli normallik varsayımı, istatistiki analizlerde toplanan verinin normal dağılım sağlayıp sağlamadığını tespit etmek için yapılmaktadır (J. F. Hair, Black, Babin ve Anderson, 2013). Bu bağlamda mevcut araştırmanın normal dağılım sağlayıp sağlamadığını tespit etmek için istatistiki yöntemlerden olan basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Curran ve diğerleri (1996), yaptıkları araştırmada çarpıklık değerlerini ifade ederken -, + 3 değerini basıklık değerinin ise -, + 7 değerini baz almıştır. Araştırmada Curran ve diğerleri (1996) tarafından yapılan araştırma baz alınmakta olup daha önce yapılan araştırmalar da bu değeri desteklemektedir (Bekir Bora Dedeoğlu ve Boğan, 2021; Onat ve Güneren, 2024). Bu araştırmada yer alan ifadelerle ilişkin basıklık ve çarpıklık istatistiki bilgileri tablo 1’de gösterilmektedir

Tablo 1. İklim Değişikliği Risk Algısı (İDRA), Duygusal Değer (DD), Sağlık Değeri (SD), Lezzet/Kalite Değeri (LKD) Ölçeklerine İlişkin Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

İfadeler	Basıklık	Çarpıklık
Dünya genelinde pek çok insanın yaşam standardı düşecektir. İDRA1	1,592	-1,489
Dünya çapında su kıtlığı yaşanacak. İDRA2	2,741	-1,747
Dünya çapında ciddi hastalık oranlarında artış yaşanacaktır. İDRA3	1,568	-1,367
Benim yaşam standartım düşecektir. İDRA4	,028	-,825
Benim ciddi bir hastalığa yakalanma ihtimalim artacaktır. İDRA5	-,143	-,640

Türk yemekleri yemek beni mutlu eder. DD1	4,998	-2,122
Türk yemekleri yemek bana zevk verir. DD2	4,711	-2,047
Türk yemekleri yemek ruh halimi olumlu yönde değiştirir. DD3	2,292	-1,563
Türk yemeği yemek beni büyüler. DD4	,409	-,988
Türk yemeklerini canım çeker. DD5	4,529	-1,924
Türk yemeği yemek beni heyecandırır. DD6	1,265	-1,268
Türk yemekleri hijyeniktir. SD1	-,013	-,681
Türk yemekleri beni sağlıklı yapar. SD2	-,119	-,559
Türk yemekleri güvenlidir. SD3	1,152	-1,051
Türk yemekleri iyi beslenmemi sağlar. SD4	,991	-1,057
Türk yemekleri çeşitli gıda ürünleri sunar. LKD1	3,238	-1,618
Türk yemekleri iyi kalitede gıda ürünleri sunar. LKD2	,379	-,862
Türk yemekleri ilgi çekici tatlar sunar. LKD3	3,893	-1,795
Türk yemekleri lezzetlidir. LKD4	6,468	-2,319
Türk yemekleri yüksek kalite standardındadır. LKD5	,203	-,786

Araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin basıklık değerleri 6.468 ile -.143 aralığında yer alırken çarpıklık değerlerinin ise -.559 ile -2.319 aralığında yer aldığı görülmektedir. İfade edilen değerlerin Curran ve diğerleri (1996) tarafından yapılan araştırmadaki değerler aralığında yer almasından dolayı, araştırmadaki ölçeklerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Bu nedenle mevcut araştırmada normallik varsayımı gerektiren parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016: 29).

Araştırmaya Katılan Bireylere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

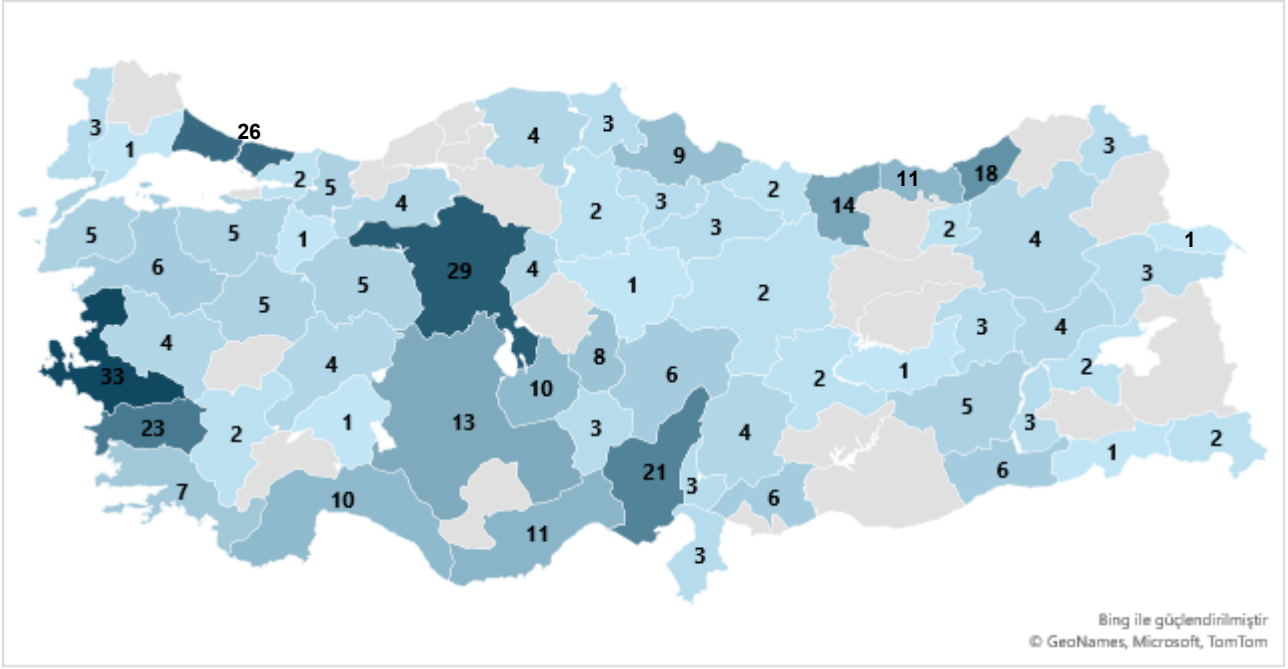
Araştırmanın anakütlesini Türkiye’de yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Bu anakütle altında anakütleyi temsil edecek bir alt kümeden veri toplanmıştır. Buda örnekleme ifade etmekte ve örneklemin demografik özellikleri ise tablo 2’de ve şekil 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Bireylere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Frekans	Yüzde (%)		N	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	408			Eğitim Durumu	408		
Kadın		243	59.6	İlkokul		9	2.2
Erkek		165	40.4	Lise		75	18.4
Yaş	408			Ön lisans		31	7.6
20 ve altı		31	7.6	Lisans		166	40.7
21-30		93	22.8	Lisansüstü		127	31.1
31-40		103	25.2				
41-50		79	19.4				
51-60		84	20.6				
61 ve üzeri		18	4.4				

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğunun % 59.6 oranıyla (243 kişi) kadın olduğu dikkat çekmekte olup erkeklerin oranının ise % 40.4 (165) olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş aralığı incelendiğinde ise TÜİK (2024) verileriyle paralellik gösterdiği dikkat çekmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin orta yaş aralığında yoğunlaştığı 61 ve üzerinde daha az katılımcının araştırmaya katılım gösterdiği görülmektedir. TÜİK (2024) verilerinde ortanca yaşın 2023 Aralık ayı itibarıyla 34 olduğu belirtilmektedir. Bu araştırmada da büyük çoğunluğun 31-40 (103 kişi) yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu bağlamda diğer yaşların dağılımı sırasıyla 93 kişinin 21-30, 84 kişinin 51-60, 79 kişinin 41-50, 30 kişinin 20 ve altı, 18 kişinin ise 61 ve üzeri yaş aralığında olduğu dikkat çekmektedir. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde çoğunluğun lisans (166 kişi, %40.7) derecesinde eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir. Diğer gruplar ise sırasıyla; lisansüstü 127 kişi (%31.1), lise 75 kişi (%18.4), ön lisans 31 kişi (7.6) ve ilkökul 9 kişi (2.2) olarak sıralanmaktadır. Araştırmada yoğunluğu lisans ve üstü katılımcıların oluşturduğu dikkat çekmektedir. Bu durum Türkiye’nin eğitim seviyesinin %92.5 olması ile açıklanabilmektedir (TÜİK, 2024b). Türkiye’de yaşayan bireylerin %92.5’i en az ilkökul ve üzeri bir eğitim seviyesine sahiptir. Bu bilgiler ışığında örnek kitlenin evreni temsil kabiliyeti olduğu görülmektedir.

Şekil 2. Çalışmaya Katılan Bireylerin Yaşadıkları Şehirler

Şekil 1’de araştırmaya katılan bireylerin yaşadıkları şehirlere ilişkin istatistiki bilgiler Türkiye haritası üzerinde gösterilmektedir. Hangi şehirden kaç kişinin katıldığı ilgili şehrin bulunduğu konumun üzerinde belirtilmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin 8’inin yaşadığı şehir kısmını boş bıraktığı görülmektedir. Öte yandan Türkiye haritası incelendiğinde, şehirlerin renkleri koyulaştıkça katılımcıların fazla olduğu, tam tersi durumunda ise katılımcıların azaldığı, açık gri ile boyalı şehirlerden ise kimsenin araştırmaya katılmadığı görülmektedir. Harita yedi coğrafi bölgeye ayrıldığında her bölgeden bireylerin araştırmaya katılım gösterdiği ifade edilebilmektedir. Ayrıca haritada büyük şehirlerden daha çok katılımcının araştırmaya katılım gösterdiği de dikkat çekmektedir

İklim Değişikliği Risk Algısı ve Yerel Gıda Tüketim Değeri Değişkenlerine İlişkin Faktör Analizi

Araştırmada ele alınan değişkenlerin sınanması için faktör analizi yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda faktör analizi; Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. AFA genellikle ölçekte yer alan ifadelerin yapıları hakkında bir bilgiye sahip olunmadığında, başka bir deyişle keşifsel araştırmalarda kullanılmaktadır. Bu Araştırmalarda ölçek geliştirmede tercih edilmektedir (Hair, Black, Babin ve Anderson, 2014). DFA ise ölçek yapısı biliniyorsa bu yapıların geçerliliğinin tespit edilmesinde kullanılan analizdir (Hair ve diğerleri, 2014). Mevcut araştırmada kullanılan ölçeklerin yapıları daha önceki araştırmalarda test edildiği için (Choe ve Kim, 2019; Zobeidi ve diğerleri, 2020) DFA analizinin yapılmasına karar verilmiştir. DFA analizinde kullanılan uyum iyiliği değerleri ise tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. DFA Uyum İyiliği İndeksleri

Uyum Ölçütleri	İyi Uyum	Kabul edilebilir Uyum	Referanslar
Genel Model Uyumu			
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 < \chi^2/df \leq 5$	(Byrne, 2010)
p value	$.05 < p \leq 1.00$	$.01 \leq p \leq .05$	(Gürbüz ve Şahin, 2014)
Karşılaştırmalı İndeksleri	Uyum		
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$	(Schermelell-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003)
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI < .95$	(Bentler, 1992; Hu ve Bentler, 1999)
Mutlak Uyum İndeksleri			
GFI	$.90 \leq GFI \leq 1.00$	$.80 \leq GFI \leq .89$	(Marsh, Balla, & McDonald, 1988) (Doll, Xia ve Torkezadeh, 1994)

AGFI	.90 ≤ AGFI ≤ .80	.80 ≤ AGFI ≤ .89	(Gürbüz ve Şahin, 2014)
SRMR	1.00	.05 < SRMR ≤ .08	
	0 ≤ SRMR ≤ .05		

Kaynak: Yılmaz ve Özgener (2022)

Mevcut çalışmada ölçek güvenilirliğinin test edilmesinde Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısına bakılmıştır. Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ölçek içerisinde yer alan ifadelerin tutarlı olup olmadığını test etmektedir (Hair ve diğerleri, 2013). Yani ölçek içerisinde yer alan ifadelerin cevaplayıcılar tarafından aynı şekilde anlaşılıp anlaşılmadığını ortaya koymaktadır. Cronbach's Alpha güvenilirlik kat sayısı Hair, Hult, Ringle ve Sarstedt (2017) çalışmalarında minimum 0.70 olması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu nedenle mevcut araştırmada da Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0.70 olarak baz alınmıştır.

Tablo 4. Birinci Düzey Çok Faktörlü DFA Analizi Sonuçları

Model	Boyut	İfade	Faktör Yüğü	t değerleri	BYG	OAV	Cronbach's Alpha
1. Düzey	İklim Değişikliği Risk Algısı (İDRA)	İDRA1	0,811	15,005	0,898	0,641	0,905
		İDRA2	0,875	16,010			
		İDRA3	0,868	15,912			
		İDRA4	0,74	18,463			
		İDRA5	0,695	Fixed *			
	Duygusal Değer (DD)	DD1	0,835	Fixed *	0,948	0,754	0,950
		DD2	0,9	30,566			
		DD3	0,9	23,760			
		DD4	0,815	20,119			
		DD5	0,915	24,420			
		DD6	0,841	21,166			
	Sağlık Değeri (SD)	SD1	0,823	Fixed *	0,916	0,732	0,921
		SD2	0,825	19,570			
		SD3	0,91	22,780			
		SD4	0,862	20,937			
	Lezzet/Kalite Değeri (LKD)	LKD1	0,858	Fixed *	0,923	0,707	0,926
		LKD2	0,785	19,698			
		LKD3	0,899	25,140			
		LKD4	0,884	24,315			
		LKD5	0,772	19,187			

Uyum İndeksleri: $\chi^2/sd= 3,199$; CFI= 0,957; GFI= 0,888; AGFI= 0,852; RMSEA= 0,074; TLI= 0,949; SRMR= 0,041

Tablo 4'te bağımlı ve bağımsız değişkenleri içerisinde barındıran birinci düzey çok faktörlü DFA analizi sonuçları yer almaktadır. Tablo 4 incelenmeden önce ilk bakılması gereken, composite reliability (BYG) ve avarage variance extracted (OAV) değerleridir. Bu değerler ölçeklerin bileşik yapı güvenilirliğini ve yakınsak geçerliliğini ifade etmektedir (Fornell ve Larcker, 1981). Bu değerlerin kritik eşik değerleri literatürde BYG için 0.70, OAV için 0.50 olarak belirtilmektedir (Boğan ve Dedeoğlu, 2019; Fornell ve Larcker, 1981). Mevcut araştırmada da kritik eşik değerleri BYG için 0.70, OAV için 0.50 baz alınmıştır. Bu bağlamda öncelikle araştırmada yer alan ölçeklerin bileşik yapı güvenilirliğini ve yakınsak geçerliliği sağladığı görülmektedir. Ölçekte yer alan $\chi^2/sd= 3,199$ değeri, toplanan veri ile test edilen modelin veri yeterliliğine ilişkin bilgi sunmaktadır (Fornell ve Larcker, 1981). Bu bağlamda toplanan verinin ilgili model için yeterli olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca diğer değerlerin ise tablo 3'te belirtilen kritik eşik değerler arasında yer aldığı da görülmektedir.

İklim Değişikliği Risk Algısı ile Duygusal Değer, Sağlık Değeri ve Lezzet/Kalite Değeri Arasındaki Korelasyonların İncelenmesi

İklim değişikliği risk algısı ve yerel gıda tüketim değerini oluşturan duygusal değer, sağlık değeri ve lezzet/kalite değeri boyutlarının tamamının birbiriyle anlamlı bir korelasyon göstermesi beklenmektedir. Çünkü regresyon analizinin ön gerekliliği değişkenlerin birbiri arasında ilişkili olmasıdır (Draper ve Smith, 1998). Tablo 5'te değişkenler arasındaki ilişki korelasyon analizi ile gösterilmektedir.

Tablo 5. İklim Değişikliği Risk Algısı, Duygusal Değer, Sağlık Değeri ve Lezzet/Kalite Değeri Arasındaki Korelasyon Kat Sayıları (Pearson)

	Değişken Ortalamaları	Standart Sapma	İklim Değişikliği Risk Algısı	Duygusal Değer	Sağlık Değeri	Lezzet/Kalite Değeri
İklim Değişikliği Risk Algısı	4,0662	,88150				
Duygusal Değer	4,2717	,83030	,486**			
Sağlık Değeri	3,8756	,88462	,354**	,726**		
Lezzet/Kalite Değeri	4,1721	,80435	,473**	,814**	,838**	

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır (çift yönlü).

Araştırmada ele alınan iklim değişikliği risk algısı ile duygusal değer arasında ,486** düzeyinde ve çift yönlü ilişki olduğu görülmektedir. İklim değişikliği risk algısı ile sağlık değeri arasında ,354** düzeyinde çift yönlü ilişki olduğu söylenebilmektedir. İklim değişikliği risk algısı ile lezzet/kalite değeri arasında ,473** düzeyinde çift yönlü ilişki olduğu ifade edilebilmektedir. Duygusal değer ve sağlık değeri arasında ,726** düzeyinde ve çift yönlü ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Duygusal değer ve lezzet/kalite değeri arasında ,814** düzeyinde ve çift yönlü ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Son olarak ise sağlık değeri ile lezzet/kalite değeri arasında ,838** düzeyinde ve çift yönlü ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Burada değişkenlerdeki değişim, birlikte artışa veya birlikte azalmaya neden olabileceği ifade edilebilmektedir. Değişkenlerin ortalamaları incelendiğinde en düşük ortalamaya sahip değişkenin sağlık değeri (3,8756) olduğu, en yüksek ortalamaya sahip değişkenin ise duygusal değer (4,2717) olduğu görülmektedir.

İklim Değişikliği Risk Algısının Duygusal Değer, Sağlık Değeri ve Lezzet/Kalite Değeri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Araştırmada doğrudan etkilerin test edilmesinde AMOS 24 ve Yapısal Eşitlik Modellemesinden (YEM) yararlanılmıştır (Wang, Wen, Li ve Fang, 2022). Araştırmada oluşturulan hipotezlerin test edilmesi için YEM 'de yollar çizilerek hipotezler test edilmiştir. Çalışmada değişkenlerin etki gücü β ile ifade edilmiştir. Araştırmada oluşturulan yolların etki gücünün yorumlanmasında ise Kline (2011: 185) çalışmasından faydalanılmıştır. Kline (Kline, 2011) çalışmasına göre 0,10 olan standartlaştırılmış faktör yüklerinin (β) düşük olarak nitelendirilirken 0,30 olan β değerleri orta düzey etki gücüne sahip ve 0,50'den büyük olan β değerleri ise yüksek etki gücüne sahip olarak yorumlanmaktadır. Araştırmada verilen R^2 değerleri, bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranını ifade etmektedir. R^2 değerlerinin yorumlanmasında yine Kline (2011: 185) çalışmasında yararlanılmıştır. Kline (2011: 185)'e göre R^2 değeri 0,01 ve daha küçük ise düşük, 0,10 aralığında ise orta, 0,30 ve üzerinde ise yüksek etki gücünden söz etmek mümkündür. Araştırma modelinin test edilmesinde kullanılan YEM sonuçları tablo 6'da yer almaktadır.

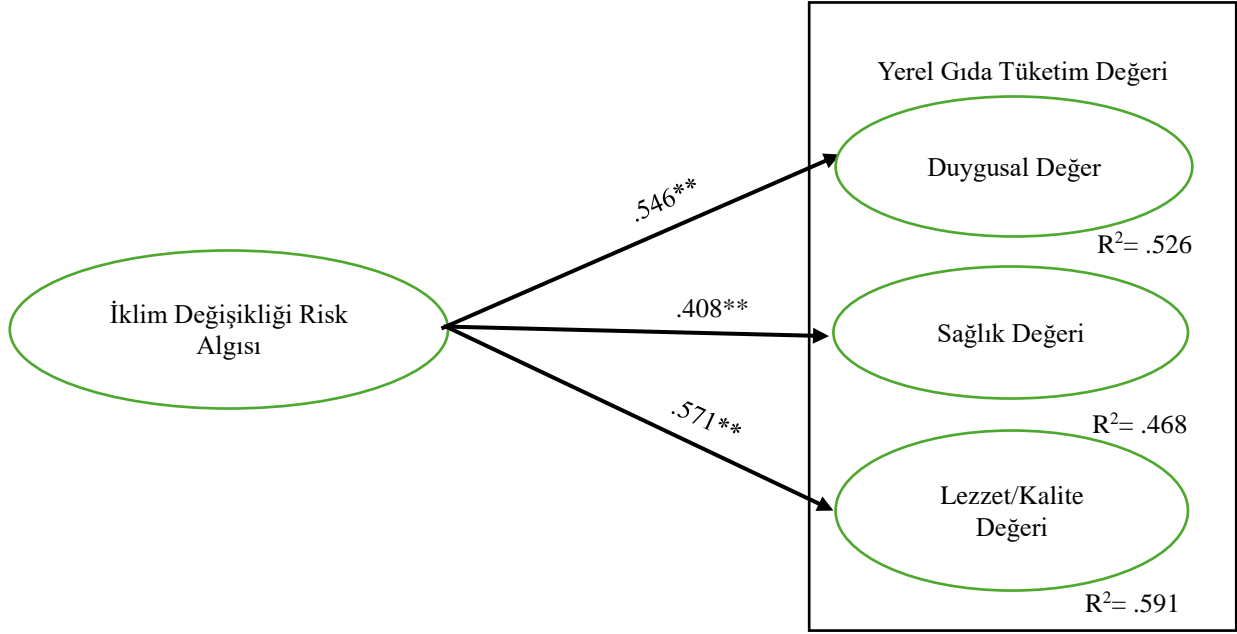
Tablo 6. Yapısal Eşitlik Modellemesi Sonuçları

Hipotezler	İlişkiler	Std. Faktör Yükü (β)	t değerleri	P değeri	Sonuçlar	Etki Gücü (a^1)
H ₁	İDRA → DD	.546**	9.589	.000	Kabul	Yüksek
H ₂	İDRA → SD	.408**	7.236	.000	Kabul	Yükseğe Yakın Orta
H ₃	İDRA → LKD	.571**	10.005	.000	Kabul	Yüksek

Uyum iyiliği değerleri: X2/sd= 3.199; CFI=.957; GFI=.888; AGFI= .852; RMSEA=.074;
TLI= .949; SRMR= .041; **p<.01
R²: DD = .526; SD = .468; LKD = .591
İDRA: İklim Değişikliği Risk Algısı; DD: Duygusal Değer; SD: Sağlık Değeri; LKD: Lezzet/Kalite Değeri
 $a^1 = 0,10$ ve altı düşük; $0,30$ ve üstü orta ve $0,50$ ve üzeri yüksek

Tablo 6'da YEM'e ilişkin sonuçlar verilmektedir. Verilen bulgular sonucunda iklim değişikliği risk algısının duygusal değer üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi ($\beta=.546$; $t=9,589$; $p<.01$) olduğu görülmektedir. Bu nedenle mevcut araştırma için oluşturulan H1 hipotezi kabul edilmiştir. İklim değişikliği risk algısının sağlık değeri üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisinin olduğu da ifade edilebilmektedir ($\beta=.408$; $t=7,236$; $p<.01$). Buradan hareketle H2 hipotezi de kabul edilmiştir. Son olarak üçüncü hipotezde ise iklim değişikliği risk algısının lezzet/kalite değeri üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Ele alınan bu ilişkinin de pozitif ve anlamlı olduğu ($\beta=.571$; $t=10,005$; $p<.01$) söylenebilmektedir. Bu nedenle üçüncü hipotezinde kabul edildiği ifade edilebilmektedir. Şekil 3'te araştırma modeli ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi yer almaktadır.

Şekil 3. Yol Analizi

Uyum iyiliği değerleri: $\chi^2/sd=3.199$; CFI=.957; GFI=.888; AGFI=.852; RMSEA=.074; TLI=.949; SRMR=.041; ** $p<.01$

Şekil 3'te iklim değişikliği risk algısının; duygusal değer, sağlık değeri ve lezzet/kalite değeri üzerindeki etkisi R² değerlerine bakılarak anlaşılmaktadır. Bu bağlamda iklim değişikliği risk algısının duygusal değer üzerinde yaklaşık %53 lük bir etkisi olduğu söylenebilmektedir. İklim değişikliği risk algısının sağlık değeri üzerindeki etkisi incelendiğinde yaklaşık %47 oranında bir etkisi olduğu ifade edilebilmektedir. Son olarak ise iklim değişikliği risk algısının lezzet/kalite değeri üzerindeki açıklayabilme oranı %59 olarak ifade edilebilmektedir. Buradan hareketle iklim değişikliği risk algısında oluşacak bir birimlik bir artışın duygusal değerinde %53, sağlık değerinde %47 ve lezzet/kalite değerinde ise %59 oranında bir artış olacağı görülmektedir.

Tartışma ve Sonuçlar

Bu araştırmanın bulguları, iklim değişikliği risk algısının bireylerin yerel gıda tüketimine yönelik algıları üzerinde önemli ve anlamlı etkiler yarattığını göstermektedir. İklim değişikliği risk algısının; duygusal değer (DD), sağlık değeri (SD) ve lezzet/kalite değeri (LKD) üzerinde pozitif ve anlamlı etkileri olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, iklim değişikliği konusundaki farkındalığın ve algının, bireylerin yerel gıda tüketimine dair duygusal ve rasyonel değerlendirmelerini nasıl şekillendirdiğini anlamada önemli bir perspektif sunmaktadır. Bireylerin algıları ve davranışlarında meydana gelen bu değişimin açıklanması için SİM teorisi önemli bir çerçeve olarak ele alınmıştır. SİM teorisinin bileşenleri açısından ortaya çıkan bu bulguların değerlendirilmesi teorik bilginin genişletilmesi açısından önemlidir. Bu kapsamda iklim değişikliği risk algısı yüksek olan bireylerin, çevresel değişikliklere karşı kendilerini daha duyarlı hissetmeleri beklenmektedir. Başka bir deyişle, risk algılayan bu bireylerde yerel gıda tüketimine yönelik olumlu bir tutumun ortaya çıkması mümkündür. Aynı zamanda bu bireyler, yerel gıda tüketimini, iklim değişikliğinin olumsuz etkileri ile mücadelede bir araç görebilmektedir.

İklim değişikliğine yönelik risk algılayan bireylerin gelecekte sorunlar ortaya çıkmadan önce proaktif davranışlarını açıklayabilmek için SİM teorisi, araştırmacılara bir çerçeve çizmektedir. Teori kapsamında bu durum bireylerin şiddet algısı ile açıklanabilir. İklim değişikliğine yönelik yüksek risk algılayan bireyler, yerel gıda tüketiminin önemini daha iyi anlayabilirler. SİM teorisinin algılanan faydalar bileşeni kapsamında bakıldığında, iklim değişikliği risk algısı yüksek olan bireyler, yerel gıdaların tüketiminin sağladığı çevresel faydaları daha fazla takdir edebilmektedir. Bireyler, yerel gıdaların tüketimi ile sera gazı emisyonlarının azaldığını, yerel ekonomilerin desteklendiğini ve daha taze ve besleyici gıdaların tüketilebileceğini algılayabilmektedir. Bu sayede, iklim değişikliği risk algısı yüksek olan bireylerin yerel gıda tüketim değeri algısı artırılabilir. SİM teorisinin engel algıları bileşeni kapsamında iklim değişikliği risk algısı yüksek olan bireyler yerel gıdaların tüketimine yönelik olumsuz algıların daha kolay üstesinden gelebilirler. Aynı zamanda

teori kapsamında bireylerin algıladıkları öz yeterlik bileşeni çerçevesinde de yerel gıdaların tüketiminin iklim değişikliği ile mücadelede etkili bir yöntem olduğuna inanılması, insanların bu davranışı benimsemekte daha istekli olmalarına neden olabilir. SİM teorisinin önemli bileşenlerinden birisi de eyleme yönelik ipuçları bileşenidir. Dolayısıyla iklim değişikliğine yönelik fazla risk algılayan bireyler, sosyal medya mecraları gibi uyarılardan gelen bilgilere yönelik daha duyarlı davranarak yerel gıda tüketimini tercih edebilirler.

Bu araştırma sonuçlarına göre; iklim değişikliği risk algısının, duygusal değer üzerindeki etkisi oldukça yüksektir ($\beta=0.546$). Bu bulgu, bireylerin iklim değişikliği konusundaki endişe ve farkındalıklarının, yerel gıdaların duygusal açıdan değerli bulunmasını arttırdığını göstermektedir. Yerel gıdaların tüketimi, bireylerde güven ve bağlılık hissi yaratmakta, bu da duygusal değer artmasına neden olmaktadır (Yang, Iyer ve Lee, 2022). Bu bulgu, yerel gıda tüketiminin teşvik edilmesinde duygusal faktörlerin göz ardı edilmemesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

İklim değişikliği risk algısının sağlık değeri üzerinde de pozitif ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır ($\beta=0.408$). Bireylerin, iklim değişikliği kaynaklı sağlık risklerine yönelik algıları, yerel gıdaların daha sağlıklı ve güvenli olduğu düşüncesini desteklemektedir. Bu durum, yerel gıdaların besin değerlerinin ve üretim süreçlerinin daha şeffaf ve kontrol edilebilir olması ile açıklanabilir (Mcmichael, Woodruff ve Hales, 2006). Sağlık değerinin yükselmesi, tüketicilerin yerel gıdalara olan talebini arttırmakta ve bu da sürdürülebilir gıda sistemlerine geçişi hızlandırmaktadır (Tóth ve diğerleri, 2020).

Araştırma, iklim değişikliği risk algısının lezzet ve kalite değeri üzerinde de yüksek bir etkisi olduğunu göstermektedir ($\beta=0.571$). Bireyler, yerel gıdaların lezzet ve kalite açısından daha üstün olduğuna inanmakta, bu da iklim değişikliği konusunda artan farkındalıkla paralellik göstermektedir (Van Bussel ve diğerleri, 2019). Yerel gıdaların taze ve doğal olması, tüketicilerin bu gıdaları daha lezzetli ve kaliteli olarak değerlendirmesine katkıda bulunmaktadır (Feldmann ve Hamm, 2015). Bu bulgu, yerel gıda üreticilerinin kalite ve lezzet konularına daha fazla odaklanarak pazar paylarını arttırabileceğini göstermektedir.

İklim değişikliği risk algısı, yerel gıdalarla ilişkili duygusal değeri önemli ölçüde artırmaktadır. Bireylerin iklim değişikliğine ilişkin endişeleri ve farkındalıkları, yerel gıdalara olan duygusal bağlılıklarını arttırmakta, güven ve aidiyet duygularını beslemektedir. Bu durum, yerel gıda tüketiminin teşvik edilmesinde duygusal faktörlerin dikkate alınmasının önemini vurgulamaktadır. İklim değişikliği risk algısı, yerel gıdalara atfedilen sağlık değerini olumlu yönde etkilemektedir. Bireyler iklim değişikliği nedeniyle daha yüksek sağlık riskleri algıladıkça, yerel gıdaları daha sağlıklı ve güvenli alternatifler olarak görme eğilimindedir. Bu durum muhtemelen yerel gıdaların üretim süreçleri üzerinde algılanan şeffaflık ve kontrolden kaynaklanmakta ve yerel gıdaların sağlığa yararları konusunda eğitim kampanyalarına duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Araştırma, iklim değişikliği risk algısının yerel gıdaların lezzet ve kalite değeri üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bireyler, yerel gıdaların daha taze ve doğal olduğu algısından hareketle, lezzet ve kalite açısından daha üstün olduğuna inanmaktadır. Bu bulgu, yerel gıda üreticilerinin tüketicileri çekmek için yüksek lezzet ve kalite standartlarını korumaya odaklanmaları gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar ışığında destinasyon yöneticileri, yerel halk, yerel gıda üreticileri ve gıda sektöründeki diğer paydaşlar için çeşitli öneriler sunulmaktadır:

- Yerel gıda tüketiminin önemi ve iklim değişikliğinin azaltılmasındaki rolü hakkında farkındalık yaratmak için kapsamlı kampanyalar yapılmalıdır. Bu kampanyalar yerel gıdaların duygusal değer, sağlık değeri ve lezzet/kalite değerini vurgular nitelikte olmalıdır.
- Yerel gıda üreticileri için teşvik programları ve destek mekanizmaları geliştirmek gerekmektedir. Bu sayede yüksek kaliteli yerel gıdalara yönelik artan talebin karşılanması mümkün olabilir. Bu destek aynı zamanda sürdürülebilir tarımda yenilikçiliği de teşvik etmelidir.
- Yerel gıdalar için sıkı kalite ve güvenlik standartlarının oluşturulması ve sürdürülmesi tüketici güvenini arttırabilmektedir. Üretim süreçlerinde şeffaflık ve düzenli kalite değerlendirmeleri, yerel gıdaların algılanan sağlık faydalarını güçlendirecektir.
- Tüketicilerin yerel gıdaların sağlığa faydaları ve üstün tat/kalite gibi avantajları konusunda eğitilmesi, daha sürdürülebilir tüketim kalıplarına doğru bir geçişi teşvik edebilecektir. Bu eğitim, daha geniş kapsamlı sürdürülebilirlik ve sağlığı geliştirme girişimlerine entegre edilmelidir.
- İklim değişikliğinin olumsuz etkileri düşünüldüğünde insan davranışları önemli hale gelmektedir. Bu bakış açısı ile insanların iklim değişikliğinin etkisini azaltabilecek davranışları tercih etmelerine yönelik yerel gıda tüketim değeri algısı kullanılabilir. Örneğin fazlaca karbon salınımına neden

olabilecek endüstriyel gıda ürünlerindense sürdürülebilir yerel gıdaların tüketilmesi daha doğa dostu bir davranış olacaktır.

- Endüstriyel gıda üretimlerinde raf ömürlerinin uzatılması için birçok gıda katkı malzemesi kullanılabilen ve bu durum insan sağlığı açısından risk oluşturabilmektedir. Bu nedenle topluma geleneksel yöntemlerle üretilen gıdaları tercih etmeleri önerilmektedir.

Gelecekteki Araştırmalar İçin Öneriler ve Sınırlılıklar

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında, gelecek çalışmalar için de öneriler sunulmaktadır. İklim değişikliğinin son zamanlarda önemli bir konu haline geldiği dikkat çekmektedir. Bu nedenle iklim değişikliği farkındalık kampanyalarının uzun vadeli etkilerinin ve değişimlerinin incelemesi önemlidir. Ancak bu sayede iklim değişikliklerinin sonuçları ortaya konulabilir ve buna karşı önlemler artırılabilir. Araştırmada iklim değişikliğinin yerel gıda tüketimini değiştirdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada iklim değişikliği yerel gıda tüketim değeri için bir öncül değişken konumundadır. Yeni yapılacak araştırmalarda ise iklim değişikliğinin bağımlı değişken olarak ele alınması önerilmektedir. Bu sayede iklim değişikliğine neden olan değişkenler belirlenebilir ve bu unsurlara karşı önlem alınabilir.

Bu araştırmanın bulguları önemli katkılar sağlamış olsa da bazı sınırlamalar da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu sınırlamalar, gelecekteki araştırmalarda daha kapsamlı sonuçlar elde etmek için dikkate alınabilir. İlk olarak, çalışmanın örnekleme belirli bir coğrafi bölge ile sınırlıdır ve bu nedenle bulguların genellenebilirliği sınırlıdır. Farklı kültürel ve bölgesel faktörler göz önünde bulundurulduğunda, farklı bölgelerdeki tüketici davranışları ve iklim değişikliği algıları önemli farklılıklar gösterebilir. Gelecek çalışmalar, daha geniş ve çeşitli örneklemeler kullanarak bulguların genellenebilirliğini artırabilir.

Araştırmada kullanılan değişken seti sınırlı olup, iklim değişikliği risk algısı ile yerel gıda tüketimi arasındaki ilişkileri etkileyebilecek diğer potansiyel faktörler dikkate alınmamıştır. Örneğin, ekonomik durum, sosyal çevre, medya etkisi ve kişisel değerler gibi faktörler de bu ilişkide rol oynayabilir. Gelecek çalışmalarda, daha geniş bir değişken seti kullanılarak bu faktörlerin etkileri de incelenmelidir. Ayrıca, bu çalışma, SİM Teorisini teorik çerçeve olarak ele almıştır. Ancak, bu teorinin ötesinde, iklim değişikliği ve yerel gıda tüketimi arasındaki ilişkileri açıklayabilecek diğer teorik yaklaşımlar da bulunmaktadır. Gelecek çalışmalar, alternatif teorik çerçeveleri kullanarak bu ilişkileri daha kapsamlı bir şekilde inceleyebilir.

Kaynakça

- Ademoğlu, A. ve Şahan, M. (2023). The effects of gastronomic experience and food image towards the gastronomic products of local tourism on the intention to eat local foods: The case of Hatay. *Journal of multidisciplinary academic tourism*, 8(2), 129–140.
- Ağırbaş, N. C. ve Sarıçam, S. (2023). An examination of the state of awareness of the problem of climate change in Turkey for those living in cities: The case of Eskişehir Province. *Integrated Environmental Assessment and Management*, 19(2), 382–394.
- Akerlof, K., Delamater, P. L., Boules, C., Upperman, C. R. ve Mitchell, C. S. (2015). Vulnerable Populations Perceive Their Health as at Risk From Climate Change. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12(12), 15419–15433. doi:10.3390/ijerph121214994
- Ansari, M. A. (2018). Understanding Farmers Perceptions About Climate Change: A Study in a North Indian State. *Advances in Agriculture and Environmental Science Open Access (Aaeoa)*, 1(2), 70–77. doi:10.30881/aeoa.00014
- Batu, A. (2018). Konya (Turkey) gastronomy culture extending to Seljuk Empire. *Journal of Ethnic Foods*, 5(3), 184–193.
- Beckage, B., Gross, L. J., Lacasse, K., Carr, E., Metcalf, S. S., Winter, J. M., ... Zia, A. (2018). Linking models of human behaviour and climate alters projected climate change. *Nature Climate Change*, 8(1), 79–84.
- Becker, M. H. ve Janz, N. K. (1985). The Health Belief Model Applied to Understanding Diabetes Regimen Compliance. *The Diabetes Educator*, 11(1), 41–47. doi:10.1177/014572178501100108
- Bentler, P. M. (1992). On the fit of models to covariances and methodology to the Bulletin. *Psychological bulletin*, 112(3), 400–404.
- Boğan, E. ve Dedeoğlu, B. B. (2019). The influence of corporate social responsibility in hospitality

- establishments on students' level of commitment and intention to recommend. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 25, 100205. doi:10.1016/j.jhlste.2019.100205
- Boon, H. (2014). Perceptions of Climate Change Risk in Four Disaster-Impacted Rural Australian Towns. *Regional Environmental Change*, 16(1), 137–149. doi:10.1007/s10113-014-0744-3
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming* (2nd editio.). New York: Taylor & Francis Group.
- Cameron, L., Casson, N. J., Mauro, I., Friesen-Hughes, K. ve Rocque, R. (2021). Knowledge and Perceptions of the Health Impacts of Climate Change Among Canadians. doi:10.21203/rs.3.rs-1064960/v1
- Carpenter, C. J. (2010). A meta-analysis of the effectiveness of health belief model variables in predicting behavior. *Health communication*, 25(8), 661–669.
- Choe, J. Y. J. ve Kim, S. S. (2018). Effects of tourists' local food consumption value on attitude, food destination image, and behavioral intention. *International journal of hospitality management*, 71, 1–10.
- Choe, J. Y. J. ve Kim, S. S. (2019). Development and validation of a multidimensional tourist's local food consumption value (TLFCV) scale. *International journal of hospitality management*, 77, 245–259.
- Coelho, F. C., Coelho, E. M. ve Egerer, M. (2018). Local food: Benefits and failings due to modern agriculture. *Scientia Agricola*, 75, 84–94.
- Çokluk, Ö., Şekercioglu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları* (C. 5). Kızılay/Ankara: PEGEM AKADEMİ. doi:10.14527/9786055885670
- Curran, P. J., West, S. G. ve Finch, J. F. (1996). The robustness of test statistics to nonnormality and specification error in confirmatory factor analysis. *Psychological methods*, 1(1), 16.
- Dedeoğlu, Bekir B, Mariani, M. M., Shi, F. ve Okumuş, B. (2022). The Impact of COVID-19 on Destination Visit Intention and Local Food Consumption. *British Food Journal*, 124(2), 634–653. doi:10.1108/bfj-04-2021-0421
- Dedeoğlu, Bekir Bora ve Boğan, E. (2021). The motivations of visiting upscale restaurants during the COVID-19 pandemic: The role of risk perception and trust in government. *International Journal of Hospitality Management*, 95, 102905.
- Demiryürek, K., Stopes, C. ve Güzel, A. (2008). Organic agriculture: the case of Turkey. *Outlook on AGRICULTURE*, 37(4), 261–267.
- Diñçer, M. A. M., Yıldırım, M. ve Dil, E. (2024). As an emerging market Turkish culture's quest to be positioned on Meyer's cultural map. *Review of International Business and Strategy*, 34(1), 126–151.
- Doll, W. J., Xia, W. ve Torkzadeh, G. (1994). A confirmatory factor analysis of the end-user computing satisfaction instrument. *MIS quarterly*, 453–461.
- Draper, N. R. ve Smith, H. (1998). *Applied regression analysis* (Third Edit., C. 326). New York: John Wiley & Sons.
- Dudu, H. ve Çakmak, E. H. (2018). Climate change and agriculture: an integrated approach to evaluate economy-wide effects for Turkey. *Climate and Development*, 10(3), 275–288.
- Duman, D. ve Saçlı, Ç. (2023). The mediation effect of destination image on the relationship between local cuisine elements and destination selection: The case of Hatay. *Journal of multidisciplinary academic tourism*, 8(1), 51–66.
- Edwards-Jones, G. (2010). Does Eating Local Food Reduce the Environmental Impact of Food Production and Enhance Consumer Health? *Proceedings of the Nutrition Society*, 69(4), 582–591. doi:10.1017/s0029665110002004
- Eitzinger, A., Binder, C. R. ve Meyer, M. (2018). Risk Perception and Decision-Making: Do Farmers Consider Risks From Climate Change? *Climatic Change*, 151(3–4), 507–524. doi:10.1007/s10584-018-2320-1
- Elshirbiny, H. (2018). *Climate Change Risk Perception and Perceptions of Adaptation Measures in Egypt: A Mixed Methods Study of Predictors and Implications*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Open Access Tez Herenga Waka-Victoria University of Wellington).

- Esteves, E. T. ve Fernandes, P. O. (2016). Fatores de Eleição do Destino Turístico Alto Trás-os-Montes: uma análise multivariada. *Anais Brasileiros de Estudos Turísticos - ABET*, 6(2), 40–48. <https://abet.ufjf.emnuvens.com.br/abet/article/view/2939/2257> adresinden erişildi.
- Fan, Y., Zhang, S., Li, Y. Y., Li, Y. Y., Zhang, T., Liu, W. ve Jiang, H. (2018). Development and Psychometric Testing of the Knowledge, Attitudes and Practices (KAP) Questionnaire Among Student Tuberculosis (TB) Patients (STBP-KAPQ) in China. *BMC Infectious Diseases*, 18(1). doi:10.1186/s12879-018-3122-9
- Feldmann, C. ve Hamm, U. (2015). Consumers' perceptions and preferences for local food: A review. *Food quality and preference*, 40, 152–164.
- Fleury, J. (1992). The Application of Motivational Theory to Cardiovascular Risk Reduction. *Image the Journal of Nursing Scholarship*, 24(3), 229–239. doi:10.1111/j.1547-5069.1992.tb00723.x
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39. doi:10.2307/3151312
- Gipson, P. Y. ve King, C. A. (2012). Health Behavior Theories and Research: Implications for Suicidal Individuals' Treatment Linkage and Adherence. *Cognitive and Behavioral Practice*, 19(2), 209–217. doi:10.1016/j.cbpra.2010.11.005
- Gong, Y. ve Sun, Y. (2020). Higher Perceived Risk of COVID-19 Pandemic, Higher Concern for Climate Change: Evidence From a Longitudinal Study in China. doi:10.21203/rs.3.rs-90452/v1
- Gubbuk, H., Polat, E. ve Pekmezci, M. (2004). Organic fruit production in Turkey. *Journal of Fruit and Ornamental Plant Research, Special ed*, 12, 23–29.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (C. 2)*. Ankara: Sözkese Matbaacılık Tic. Ltd. Şt.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2013). *Multivariate data analysis: Pearson new international edition*. Essex: Pearson Education Limited.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2014). *Multivariate Data Analysis (Seventh Ed.)*. Essex: Pearson Education Limited.
- Hair, Joseph F, Hult, G. T. M., Ringle, C. M. ve Sarstedt, M. (2017). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) (Second ed.)*. Thousand Oaks: Sage Publication.
- Hu, L.-T. ve Bentler, P. M. (1999). Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55. doi:10.1080/10705519909540118
- Karagöz, Y. (2016). *SPSS 23 ve AMOS 23 uygulamalı istatistiksel analizler (1. Baskı)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Ankara.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Press.
- Kodal, S. (2024). The role of leadership and emotional intelligence in destination management: A conceptual review. *Tourist Destination*, 2(1), 1–12.
- Konstantinou, C., Xeni, C., Henegouw, E. M. van B., Chaudhuri, N., Beumer, C. ve Makris, K. C. (2022). Public Perceptions on Human Health Risks of Climate Change in Cyprus: 2018 and 2021 Survey Results. *Climate*, 10(9), 129. doi:10.3390/cli10090129
- Korkala, E. A. E., Hugg, T. T. ve Jaakkola, J. J. K. (2014). Awareness of climate change and the dietary choices of young adults in Finland: A population-based cross-sectional study. *PloS one*, 9(5), e97480.
- Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Leow, H. T. (2024). Local Food Consumption Value Towards Food Destination Image in Sarawak. *Tourism*, 72(3). doi:10.37741/t.72.3.13
- Marsh, H. W., Balla, J. R. ve McDonald, R. P. (1988). Goodness-of-fit Indices In Confirmatory Factor Analysis: The Effect of Sample Size. *Psychological bulletin*, 103(3), 391.
- Mcmichael, A., Woodruff, R. ve Hales, S. (2006). Climate change and human health: present and future risks.

The Lancet, 367, 859–869. doi:10.1016/S0140-6736(06)68079-3

- Mount, P. (2012). Growing local food: scale and local food systems governance. *Agriculture and Human Values*, 29, 107–121.
- Ndamani, F. ve Watanabe, T. (2017). Determinants of Farmers' Climate Risk Perceptions in Agriculture—A Rural Ghana Perspective. *Water*, 9(3), 210. doi:10.3390/w9030210
- Onat, G. (2023). Motivated tourists: Gastronomy image and its implications for destination managers. *Tourist Destination*, 1(1), 33–39.
- Onat, G. ve Güneren, E. (2024). The mediator role of customer satisfaction in the effect of gastronomic image on behavioral intention. *Tourism & Management Studies*, 20(2).
- Rosenstock, I. M. (1985). Understanding and Enhancing Patient Compliance With Diabetic Regimens. *Diabetes Care*, 8(6), 610–616. doi:10.2337/diacare.8.6.610
- Rousta, A. ve Jamshidi, D. (2020). Food tourism value: Investigating the factors that influence tourists to revisit. *Journal of Vacation Marketing*, 26(1), 73–95.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23–74.
- Schlesinger, S., Neuenschwander, M., Schwedhelm, C., Hoffmann, G., Bechthold, A., Boeing, H. ve Schwingshackl, L. (2019). Food groups and risk of overweight, obesity, and weight gain: a systematic review and dose-response meta-analysis of prospective studies. *Advances in Nutrition*, 10(2), 205–218.
- Schneiderbauer, S., Pisa, P. F., Delves, J. L., Pedoth, L., Rufat, S., Erschbamer, M., ... Granados-Chahin, S. (2021). Risk perception of climate change and natural hazards in global mountain regions: A critical review. *Science of the total environment*, 784, 146957.
- Schwarzer, R. (2001). Social-Cognitive Factors in Changing Health-Related Behaviors. *Current Directions in Psychological Science*, 10(2), 47–51. doi:10.1111/1467-8721.00112
- Schwingshackl, L., Schwedhelm, C., Hoffmann, G., Knüppel, S., Laure Preterre, A., Iqbal, K., ... Devleeschauwer, B. (2018). Food groups and risk of colorectal cancer. *International journal of cancer*, 142(9), 1748–1758.
- Schwingshackl, L., Schwedhelm, C., Hoffmann, G., Knüppel, S., Laure Preterre, A., Iqbal, K., ... Panagiotaki, G. (2019). “That is an awful lot of fruit and veg to be eating”. Focus group study on motivations for the consumption of 5 a day in British young men. *International journal of cancer*, 11(9), 1893.
- Seçim, Y. (2015). Evaluation of Seljuk and Ottoman cuisine in terms of gastronomy. *Journal of Tourism Theory and Research*, 4(2), 123.
- Steynor, A., Pasquini, L. ve Thatcher, A. (2021). Understanding the Links Between Climate Change Risk Perceptions and the Action Response to Inform Climate Services Interventions. *Risk Analysis*, 41(10), 1873–1889. doi:10.1111/risa.13683
- Tavassoli, E., Reisi, M., Javadzade, H., Mazaheri, M., Ghasemi, S. ve Shakoory, S. (2017). The effect of the health belief model-based education & improvement of consumption of fruits and vegetables: An interventional study.
- Tóth, J., Migliore, G., Schifani, G. ve Rizzo, G. (2020). Sustainable value creation in the food chain: A consumer perspective. *Sustainability*, 12(4), 1438.
- TÜİK. (2024a). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. *Türkiye İstatistik Kurumu*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684> adresinden erişildi.
- TÜİK. (2024b). Ulusal Eğitim İstatistikleri 2022. *Türkiye İstatistik Kurumu*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=National-Education-Statistics-2022-49756#:~:text=Okuma yazma bilen oranı %97,99%2C3'e yükseldi. adresinden erişildi>.
- Türkiye Kültür Portalı. (2024). Geleneksel Mutfak, Gaziantep Mutfağı. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/neyenir/gaziantep-mutfagi#:~:text=400'ün üzerinde>

yemek çeşidine,bulunduğu tüm pişirme teknikleri kullanılmıştır. adresinden erişildi.

- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Van Bussel, L. M., Kuijsten, A., Mars, M., Feskens, E. J. M. ve van't Veer, P. (2019). Taste profiles of diets high and low in environmental sustainability and health. *Food Quality and Preference*, 78, 103730.
- van der Linden, S. (2015). The social-psychological determinants of climate change risk perceptions: Towards a comprehensive model. *J. Environ. Psychol.*, 41, 112–124. doi:10.1016/j.jenvp.2014.11.012
- Villacis, A. H., Alwang, J. ve Barrera, V. H. (2021). Linking Risk Preferences and Risk Perceptions of Climate Change: A Prospect Theory Approach. *Agricultural Economics*, 52(5), 863–877. doi:10.1111/agec.12659
- Wang, Y., Wen, Z., Li, W. ve Fang, J. (2022). Methodological research and model development on structural equation models in China's mainland from 2001 to 2020. *Advances in Psychological Science*, 30(8), 1715–1733.
- Yang, J.-J., Iyer, R. ve Lee, Y.-K. (2022). Why do local foodscapes matter in building tourist trust and loyalty? *Sustainability*, 14(4), 2029.
- Yastica, T. V., Salma, S. A., Caesaron, D., Safrudin, Y. N. ve Pramadya, A. R. (2020). Application of Theory Planned Behavior (TPB) and Health Belief Model (HBM) in COVID-19 Prevention: A Literature Review. doi:10.1109/icidm51048.2020.9339605
- Yılmaz, C. ve Özgener, Ş. (2022). Competitive intelligence and competitiveness in accommodation businesses: the role of employee training effectiveness. *Current Issues in Tourism*, 25(18), 2905–2921. doi:DOI: 10.1080/13683500.2021.2012432
- You, M. ve Ju, Y. (2020). The Outrage Effect of Personal Stake, Familiarity, Effects on Children, and Fairness on Climate Change Risk Perception Moderated by Political Orientation. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(18), 6722. doi:10.3390/ijerph17186722
- Yuen, K. F., Cai, L., Lim, Y. G. ve Wang, X. (2022). Consumer Acceptance of Autonomous Delivery Robots for Last-Mile Delivery: Technological and Health Perspectives. *Frontiers in Psychology*, 13. doi:10.3389/fpsyg.2022.953370
- Zobeidi, T., Yazdanpanah, M. ve Bakhshi, A. (2020). Climate change risk perception among agriculture students: The role of knowledge, environmental attitude, and belief in happening. *Journal of Agricultural Science and Technology*, 22(1), 43–55.